

AKTIVITI PERTANIAN DAN PENGUNAAN RUANG DI PERKARANGAN RUMAH DI RANCANGAN FELDA, MALAYSIA

(AGRICULTURAL ACTIVITIES AND UTILIZATION OF SPACE
IN FELDA SETTLEMENT IN MALAYSIA)

Firuza B.M., Azlina A. & Latifah J.

Abstract

This study was conducted in Kampung Sri Dahlia Felda Jengka Tiga, Pahang and FELDA Pasoh Tiga Negeri Sembilan to identify the types of crops often grown in the house compounds, the usage made of these plants, and other activities relating to the background of residing therein. The data collection was done using surveys and observations. Two hundred respondents were interviewed by using questionnaire method that covered demographic variables, socio-economic status, leisure activities, types of plants in the house, and the earnings made from the crop(s). The results from this study indicate that, plants grown could be divided into five categories: decorative plants to meet the needs of aesthetics, spice plants used as a source of daily cooking, fruits which are used for food and extra income, plants and herbs which are sometimes required during emergencies or infections. It was found that there is a significant correlation between income and type of plants grown in the house compound, number of family members and the type of plants, and age of the residents and plant species. Each part of space in the compound- in front, side or rear of the house- has its own significance and can be identified with the main crop grown. A number of respondents also use the house compound for other agricultural activities-rearing of goats, poultry or fish for supplementing their incomes.

Keywords: plants, house compound, importance of plants & FELDA

Pengenalan

Potensi tanaman khususnya tanaman di perkarangan rumah telah mendapat sokongan dari pihak kerajaan, pada tahun 3 Mac 2006 Dato' Seri Abdullah Ahmad Badawi yang merupakan Perdana Menteri ketika itu telah merasmikan Kempen Bumi Hijau (Amalan Bercucuk Tanam).¹ Kempen ini bertujuan untuk menggalakkan anggota masyarakat supaya bercucuk tanam dan mengeluarkan sendiri sumber makanan harian seperti sayur-sayuran, ulam-ulaman dan buah-buahan. Selain itu, Kempen Bumi Hijau juga bertujuan untuk meningkatkan kesedaran terhadap

penyediaan pemakanan yang segar, berkhasiat dan selamat. Amalan bercucuk tanam di halaman kawasan rumah juga dapat mewujudkan persekitaran yang cantik dan segar. Kempen ini telah mewujudkan kesedaran dan meningkatkan minat masyarakat terhadap kegiatan bercucuk tanam khususnya di kalangan penduduk di bandar yang sering dihambat kesibukan dan kekangan ruang. Berbeza dengan penduduk yang tinggal di kawasan luar bandar khususnya peneroka tanah rancangan FELDA, golongan ini telah mula melakukan amalan bercucuk tanam sejak mendiami tanah rancangan tersebut. Peneroka yang berada di tanah rancangan FELDA juga tidak hanya menumpukan kerja-kerja tanaman di ladang kelapa sawit dan getah sahaja malahan mereka juga turut memanfaatkan ruang tanah di perkitaran kediaman dengan menjalankan aktiviti bercucuk tanam.

Menyedari manfaat kepelbagaian jenis tanaman di persekitaran kediaman rumah telah banyak mendatangkan faedah kepada masyarakat dan negara, pada tahun 2008 Dato' Sri Najib Tun Razak telah memperkenalkan konsep Edible Garden Felda (EGF). Konsep ini menyarankan supaya seluruh masyarakat di tanah rancangan FELDA melaksanakan Edible Garden atau juga dikenali sebagai Taman Kebun Dapur. Tujuan utama konsep ini diperkenalkan di kawasan tanah rancangan FELDA untuk mengurangkan perbelanjaan serta membantu peneroka untuk memperoleh sumber pendapatan sampingan.² Selain itu, Konsep EGF dan Kempen Bumi Hijau ini sepatutnya bukan hanya perlu dilaksanakan oleh golongan peneroka Felda sahaja malah konsep ini seharusnya dilaksanakan oleh seluruh anggota masyarakat.

Keistimewaan Malaysia sebagai sebuah negara tropika yang beriklim panas lembap sepanjang tahun, diperkaya dengan pelbagai hidupan alam dan tumbuhan seperti buah-buahan, ubat-ubatan, bunga-bunga, sayuran dan sebagainya. Tumbuhan berbunga sering menjadi pilihan penghuni kediaman di kawasan bandar sebagai tanaman hiasan berbanding kawasan kediaman di luar bandar pula mempunyai variasi tumbuhan dan tanaman yang pelbagai. Kajian merupakan satu tinjauan awal mengenai pola tanaman di kawasan kediaman penduduk kampung di kawasan FELDA di Malaysia.

Tujuan kajian ini dilakukan ialah untuk mengenal pasti jenis-jenis tumbuhan yang ditanam oleh peneroka di Kampung FELDA Pasoh Tiga dan FELDA Jengka Tiga serta perbezaan tanaman antara rumah, posisi tanaman di persekitaran rumah dan mengenal pasti tujuan tumbuhan tersebut ditanam serta mengkaji hubungan latar belakang penduduk seperti pendapatan, jantina, umur dan status perkahwinan dengan tumbuhan yang ada di kawasan perkarangan rumah. Skop kajian ini memfokuskan kepada tanaman di perkarangan rumah iaitu seluas 0.25 hektar bagi sebuah rumah di kampung FELDA Pasoh Tiga dan FELDA Jengka Tiga.

FELDA Pasoh Tiga dan FELDA Jengka Tiga

Kajian mengenai tanaman di perkarangan rumah di FELDA ini telah dilakukan melalui pengumpulan data primer dan sekunder. Data primer dikumpulkan melalui kaedah kajian lapangan dan survey menggunakan set soal selidik. Rumah kediaman penduduk di kampung tersusun dalam blok dan setiap blok mengandungi 20 buah rumah. Sampel dipilih secara rawak di antara tiga hingga lima orang

sebagai wakil blok. Sebanyak 200 buah rumah telah dikaji dan direkodkan iaitu 100/435 responden dari FELDA Pasoh Tiga, Negeri Sembilan dan 100/2995 responden Kampung Sri Dahlia FELDA Jengka Tiga Negeri Pahang. Kajian soal selidik ini juga bertujuan untuk mendapatkan maklumat daripada peneroka mengenai tumbuhan yang ditanam di kawasan persekitaran rumah dari segi kegunaannya, pola tanaman, jangka masa tanaman yang ditanam dan sebagainya. Temubual dan rakaman gambar foto juga telah dilakukan bagi melengkapkan informasi kajian. Kaedah temubual telah dilakukan terhadap beberapa informan seperti pengurus FELDA, ketua kampung dan wakil penduduk. Tujuan temu ramah ini dilakukan adalah untuk mendapatkan maklumat terperinci. Seterusnya, kaedah pemerhatian dilakukan untuk mengenal pasti sumber-sumber yang penting di kawasan tapak kajian seperti jenis-jenis tanaman yang terdapat di halaman rumah peneroka, kedudukan letakan tanaman yang ditanam mengikut jenis, faktor yang mempengaruhi kedudukan tanaman dan sebagainya.

Kajian ini telah dijalankan di dua buah Tanah Rancangan iaitu di Kampung FELDA Pasoh Tiga, Negeri Sembilan (ditubuhkan pada 1976) dan Kampung Sri Dahlia FELDA Jengka Tiga Negeri Pahang (ditubuhkan pada 1971). FELDA Pasoh Tiga terletak di Serting Ulu di daerah Jempol di Negeri Sembilan. Pekan berhampiran ialah Batu Kikir dan Bandar Bahau. Manakala Kampung Sri Dahlia FELDA Jengka Tiga terletak di daerah Maran, Negeri Pahang. Kawasan kajian ini dipilih kerana kemudahsampaian serta kelulusan kebenaran melakukan kajian.

Kajian ini dijalankan untuk mengkaji mengenai jenis-jenis tanaman yang ditanam di halaman rumah. Antara objektif yang dikaji dalam kajian ini adalah untuk mengenal pasti jenis-jenis tanaman di perkarangan kawasan rumah, mengenal pasti kegunaan tanaman tersebut dan juga untuk mengenal pasti aktiviti lain yang dijalankan di perkarangan kawasan rumah.

Latar belakang Sosial Penduduk

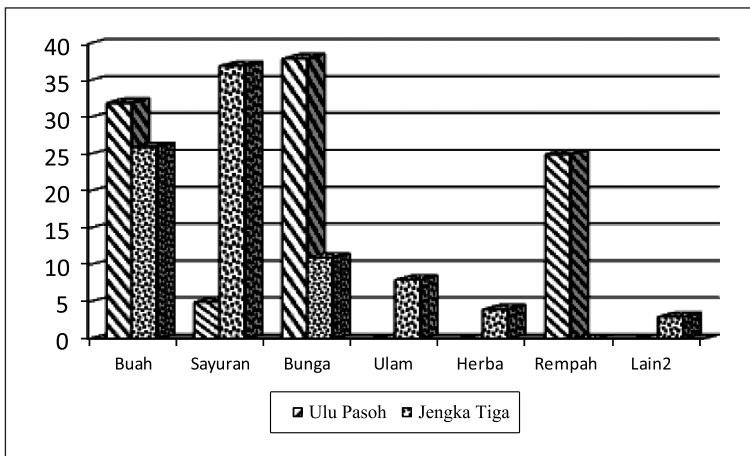
Sebanyak 200 buah rumah telah dipilih mengikut kluster blok yang mengandungi 20 buah rumah. Kajian ini dijalankan dengan memilih beberapa orang responden secara rawak di setiap blok rumah di FELDA tersebut. Sebanyak 143 orang responden yang ditemu bual merupakan golongan wanita dan selebihnya 57 orang responden ialah dari golongan lelaki. Jumlah responden wanita yang lebih ramai diperoleh kerana ketika kajian dijalankan kebanyakan kaum lelaki telah keluar bekerja khususnya di ladang-ladang kelapa sawit FELDA. Latar belakang umur responden pula mendapati 80% dari responden berumur antara 41-50 tahun. Kajian mendapati golongan berusia melebihi 51 sehingga 60 tahun ialah sebanyak 14% dan selebihnya (6%) merupakan penduduk berusia di bawah 40 tahun. Hasil kajian mendapati penduduk yang berada di kawasan perladangan FELDA majoriti ialah belia 41-50 tahun dan merupakan golongan aktif dalam kegiatan ekonomi pertanian. Purata pendapatan responden ialah kurang daripada RM 1,500.00 sebulan (USD 470.00).

Jenis-jenis Tumbuhan di Kawasan Perkarangan Rumah

Hasil kajian mendapati jenis-jenis tumbuhan yang ditanam di kawasan perkarangan rumah penduduk kampung di FELDA Jengka Tiga dan FELDA Pasoh Tiga boleh dibahagikan kepada beberapa kategori iaitu, tanaman perhiasan, tanaman ubatan, pokok buah-buahan, tanaman ulam, sayuran dan tanaman rempah ratus. Kajian di FELDA Pasoh Tiga dan FELDA Jengka Tiga, masing-masing mendapati 97% dan 44% dari responden mengusahakan tanaman rempah ratus untuk kegunaan seharian seperti serai, kunyit, halia, daun pandan, daun kari, lengkuas, limau purut, cekur dan sebagainya. Tumbuhan ini merupakan tanaman paling popular ditanam di semua rumah kerana ia merupakan rempah-ratus penting dalam resipi masakan harian di Malaysia. Penduduk di Kampung FELDA ini majoriti memanfaatkan ruang 0.25 ekar di sekitar rumah sebagai sumber penghasilan tumbuhan keperluan dapur. Hasil tanaman ini bukan sahaja menjimatkan perbelanjaan dapur tetapi menghasilkan makanan organik yang segar dan selamat daripada pestisid dan baja kimia. Hasil dari kajian mendapati tumbuhan tanaman rempah ratus kegunaan dapur mendominasi pilihan penduduk kampung.

Rajah 1 menunjukkan jenis-jenis tumbuhan yang ditanam oleh penduduk kampung di FELDA Pasoh Tiga dan FELDA Jengka Tiga. Peneroka di FELDA Jengka Tiga pula lebih menumpukan kepada tanaman rempah ratus dan sayur-sayuran (37%) berbanding mengusahakan tanaman buah-buahan (11%) dan bunga (11%). Manakala penduduk Pasoh Tiga yang memilih menanam pokok bunga sebagai tanaman paling penting (38%) responden diikuti oleh buah-buahan (32%) dan tanaman rempah-ratus.

Rajah 1: Tanaman di perkarangan rumah penduduk FELDA Pasoh Tiga dan FELDA Jengka Tiga

Tumbuhan berbunga menjadi tanaman pilihan terpenting di kawasan kediaman penduduk di FELDA Pasoh Tiga dan menjadi tanaman pilihan ketiga bagi penduduk FELDA Jengka Tiga. Tanaman bunga menjadi pilihan utama penduduk

sebagai hiasan penting dan meningkatkan keindahan persekitaran kediaman. Majoriti dari penduduk menggunakan halaman hadapan kediaman sebagai tempat menanam tumbuhan berbunga dari pelbagai famili seperti palma, pakis, orkid, keladi, bunga kertas dan sebagainya.³ Hasil kajian mendapati terdapat responden yang mengkhusus kepada jenis kumpulan bunga hiasan tertentu seperti pokok orkid, daun keladi, kumpulan bunga kertas dan terdapat juga yang mengkhusus kepada bonsai dan kaktus. Sebahagian besar responden sangat kreatif menghias landskap halaman hadapan dan sisi rumah sehingga menjadikan persekitaran sangat indah dan menarik. Di FELDA Jengka Tiga penduduk digalakkan menanam bunga dahlia sebagai bunga hiasan di hadapan rumah kerana bunga dahlia merupakan simbolik kepada FELDA Jengka Tiga.

Kajian mendapati responden wanita memperuntukkan sebahagian dari ruang yang terhad untuk dijadikan laman berbunga sama ada dipenuhi bunga kertas, bunga orkid, jenis keladi, kaktus dan sebagainya. Hasil dari pemerhatian di kawasan kajian juga mendapati terdapat kesinambungan jenis tanaman antara setiap kediaman mungkin kerana faktor benih yang mudah diperolehi, perkongsian benih antara tetangga dan juga kesesuaian tanaman terhadap persekitaran fizikal kampung. Kawasan utama yang menjadi pilihan tanaman bunga ini ialah di halaman hadapan atau sisi rumah. Tujuan utama menanam bunga ialah untuk mempertingkatkan keindahan kawasan rumah serta untuk memenuhi kepuasan estetika penghuni rumah.

Tanaman buah-buahan merupakan tanaman kedua penting di kedua kawasan kajian. Tanaman ini menjadi tumbuhan popular di kawasan kediaman luar bandar kerana beberapa faktor seperti kediaman mempunyai kawasan yang luas, hasil yang boleh dimakan dan potensi untuk dipasarkan. Tanaman buah-buahan menjadi pilihan utama kepada 32% peratus dari penduduk di kampung FELDA Pasoh Tiga dan 27% penduduk FELDA Jengka Tiga. Hasil kajian mendapati bahawa tanaman buah-buahan menjadi pilihan utama kerana tanaman ini mudah hidup, tidak memerlukan penjagaan rapi dan menghasilkan buah dalam tempoh jangka masa yang panjang.⁴ Tanaman buah-buahan ditemui di hampir semua kawasan kediaman di kampung ini. Antara pokok buah yang menjadi pilihan peneroka FELDA ialah pokok rambutan, mangga, manggis, cempedak, nangka dan durian terdapat juga penduduk yang menanam pokok buah nadir seperti pokok sentul, pulasan, kundang, asam jawa, rambai, belimbing, pala dan kedondong. Sebilangan rumah responden hanya didominasi oleh pokok buah-buahan kerana faktor bentuk muka bumi yang curam dan faktor saliran. Peneroka memilih untuk menanam pokok buah dari baka yang baik untuk mendapatkan hasil yang berkualiti dan dapat dipajak semasa musim buah.

Hasil dari kajian mendapati hampir 85% penduduk kampung FELDA Jengka Tiga menggunakan ruang di persekitaran rumah untuk tanaman sayuran-sayuran. Berbeza dengan penduduk FELDA Pasoh Tiga yang hanya memberi tumpuan utama kepada tanaman bunga-bunga, buah-buahan dan diikuti oleh rempah-ratus. Hasil dari kajian mendapati penduduk kampung di FELDA Jengka Tiga mengusahakan tanaman sayuran secara giat dan aktif, tambahan mendapat sokongan bantuan dan benih dari pihak pengurusan FELDA. Penglibatan penduduk terhadap kegiatan tanaman ini semakin meningkat apabila kerajaan melancarkan program Edible Garden dan mendorong lebih ramai penduduk

menanam sayur-sayuran. Hasil kajian mendapati penduduk kampung ini menanam sayur-sayuran di kawasan persekitaran kediaman rumah dengan pelbagai tujuan antaranya ialah untuk memenuhi keperluan seharian, menjana sumber pendapatan sampingan dengan menjual di pasar atau kedai berhampiran dan untuk dikongsi bersama sanak saudara dan jiran tetangga. Di Kampung FELDA Jengka Tiga terdapat pelbagai jenis sayuran ditanam sama ada sayuran berdaun atau sayuran berbuah ditanam mengikut selera dan kemampuan penduduk. Sayuran berdaun seperti sawi, bayam, kangkung, cekur, kubis, saderi, kubis dan kalia. Manakala sayuran berbuah pula ialah seperti cili, labu, tomato, bendi, terung, peria, timun dan petola.⁵

Kumpulan tanaman lain yang diusahakan oleh penduduk ialah tanaman ulam iaitu dilakukan 53 responden di Kampung FELDA Pasoh Tiga dan 8 orang responden di FELDA Jengka Tiga manakala tanaman herba diusahakan oleh 45 orang responden di FELDA Pasoh Tiga dan 4 orang di FELDA Jengka Tiga. Berbanding tanaman rempah ratus, didapati penduduk memberi sedikit perhatian kepada tanaman ulam mungkin kerana tidak diperlukan secara rutin dan mudah diperolehi di kedai jika diperlukan. Tanaman ulam yang ditemui ialah pegaga, pudina, kacang botol, ulam raja, kadok dan sebagainya.⁶ Terdapat juga inisiatif membentuk tanaman ulam ini sebagai salah satu elemen landskap dan membentuk sebahagian dari kebun bunga di hadapan rumah. Sementara itu, tanaman herba pula ditanam dalam kuantiti yang banyak oleh golongan pengamal ubat tradisional seperti bidan dan tukang urut. Tumbuhan herba yang ditemui ialah pokok sireh, misai kucing, dukung anak, mas cotek, serai wangi, setawar, hempedu bumi, mengkudu dan sebagainya.⁷ Kajian juga mendapati penduduk yang berusia lebih dari 55 tahun mempunyai minat yang mendalam terhadap tumbuhan herba dengan prinsip ia boleh digunakan ketika kecemasan serta mungkin sukar ditemui ketika diperlukan. Namun begitu, ramai yang menyatakan lebih mudah untuk membeli ubat dari farmasi, cepat dan efektif serta tidak cerewet berbanding herba yang kadang kala memerlukan kerja penyediaan yang rumit dan memakan masa yang lama. Tanaman herba dan tanaman ulaman kurang digemari oleh majoriti penduduk kerana kegunaan yang spesifik dan tidak diperlukan dalam kehidupan harian, tambahan pula profil penduduk mendapati majoriti adalah golongan belia yang berada berusia di bawah 50 tahun.

Terdapat lima responden menjalankan aktiviti lain selain dari aktiviti tanaman di kawasan perkarangan rumah. Aktiviti lain yang dijalankan oleh responden kajian ini ialah industri kecil, perniagaan kedai runcit, kedai makan, penternakan kambing dan penternakan ikan. Terdapat 9 orang responden yang tidak bercucuk tanam kerana hampir semua ruang telah disimen dan kawasan yang sempit. Hanya empat responden sahaja tidak terlibat dalam aktiviti menanam bunga di kawasan kediaman kerana tidak mempunyai ruang langsung akibat pembesaran rumah dan penurapan kawasan dengan simen. Sebilangan responden sahaja yang tidak menanam tanaman tertentu seperti ulam, ubat, sayur dan lain-lain tetapi mereka masih lagi menanam tanaman yang lain seperti masakan, buah-buahan, bunga-bunga. Kadang-kala jenis tanaman di perkarangan rumah di antara responden ini juga di pengaruhi oleh jenis tanah di kawasan rumah mereka, bentuk muka bumi dan peletakan rumah responden juga boleh mempengaruhi jenis tanaman yang mereka boleh tanam. Penduduk kampung juga menanam pokok seperti pokok sukun, kelapa mawar dan pisang yang mempunyai pelbagai kegunaan

dan menghasilkan pendapatan kepada penduduk. Di FELDA Pasoh Tiga didapati hampir semua responden menanam pokok kelapa untuk memenuhi keperluan kehidupan. Perkara ini amat menarik kerana amalan budaya menentukan jenis tanaman di persekitaran rumah. Penggunaan penyapu lidi, penyediaan ketupat, umbut kelapa, sabut dan sebagainya menjadikan pokok kelapa sebagai elemen persekitaran penting di kediaman penduduk di sini.

Hubungan Latar belakang Sosioekonomi Penduduk dengan Jenis Tanaman di Perkarangan Rumah Peneroka FELDA

Analisis mendapati terdapat hubungan antara pendapatan penduduk kampung dengan jenis tanaman yang ditanam di perkarangan rumah peneroka FELDA. Hasil dari kajian mendapati bahawa bilangan ahli keluarga yang ramai, jumlah pendapatan keluarga serta umur penduduk mempengaruhi jenis tanaman yang ditanam di perkarangan rumah peneroka FELDA. Penduduk yang mempunyai ahli keluarga yang ramai memberi fokus kepada tanaman sayuran dan rempah-ratus. Ini mungkin kerana lebih ramai ahli keluarga yang membantu mengusahakan kawasan tanaman dan juga desakan keperluan harian untuk menyediakan makanan bagi ahli keluarga yang ramai. Selain dari itu, jumlah pendapatan keluarga yang rata-rata kurang dari RM 1,500 sebulan mendorong penduduk mengusahakan kawasan persekitaran untuk meningkatkan pendapatan sampingan atau memenuhi keperluan harian. Selain dari itu, umur penduduk juga menjadi penentu jenis tanaman. Golongan yang berusia lebih dari 50 tahun mempunyai kecenderungan untuk menanam tanaman herba dan ulaman. Terdapat penduduk yang terlalu tua dan kurang sihat untuk mengerjakan kawasan persekitaran kediaman. Manakala penduduk yang aktif dan mempunyai anak-anak yang kecil juga kurang menunjukkan minat kepada kegiatan tanaman di persekitaran rumah akibat kesuntukan masa atau kesibukan bekerja.

Pola Tanaman dan Posisi di Perkarangan Rumah

Kajian mendapati penduduk di FELDA Pasoh Tiga memberi keutamaan kepada tumbuhan berbunga sebagai landskap penting di bahagian hadapan rumah. Wujud kecenderungan untuk menjurus kepada jenis tanaman tertentu contohnya pokok orkid atau kumpulan bunga kertas. Hal ini diperakui khususnya apabila golongan wanita mengambil tempat sebagai perencana utama landskap luaran rumah. Hasil kajian juga mendapati bahawa hampir jarang ditemui tumbuhan berbunga di belakang rumah. Hampir 73% dari tanaman di perkarangan belakang rumah dipenuhi oleh tumbuhan rempah-ratus dan sayuran atau diselangi oleh tumbuhan berbuah. Manakala kawasan sisi rumah pula digunakan sebagai kawasan tanaman campur. Ramai dari responden menggunakan kawasan sisi rumah (46%) sebagai kawasan tanaman campur, tiada pola khusus dan semua jenis tanaman boleh ditemui. Namun, tanaman buah-buahan menjadi pilihan tertinggi (27%) di kawasan sisi rumah. Model berikut menunjukkan pola jenis tanaman dan posisi di halaman rumah (Rajah 2).

Sumber Benih dan Peruntukan Masa Serta Kegunaan Tanaman

Kajian mendapati penduduk mendapat benih tanaman dari tiga sumber iaitu dibeli, jiran atau mendapat sumbangan dari pihak FELDA. Penduduk di FELDA Jengka Tiga mendapat bantuan benih dari FELDA khususnya benih sayuran dan pokok buah. Bantuan ini telah meningkatkan usaha tanaman sayuran di kawasan FELDA. Hasil kajian mendapati penduduk telah mengusahakan pelbagai jenis tanaman sayuran bagi menyahut seruan pembangunan “Edible Garden”. Manakala di FELDA Pasoh Tiga didapati ikatan semangat kejiranan telah diperlihatkan dari pola tumbuhan di persekitaran kediaman yang berkesinambungan kerana berkongsi benih tanaman. Terdapat sebilangan penduduk pula membeli benih khususnya bagi tanaman yang unik dan nadir serta untuk menimbulkan kelainan pada landskap kediaman.

Hasil kajian mendapati 55% dari responden di Kampung FELDA Pasoh Tiga menggunakan sendiri hasil tanaman untuk keperluan keluarga, sebagai hiasan rumah dan dikongsi bersama jiran dan sanak saudara. Manakala hanya sebahagian kecil dari responden (18%) menggunakan hasil tersebut untuk dipasarkan atau dijual sebagai menambah pendapatan keluarga. Terdapat dua orang responden mendapat hasil lebih dari RM 1,000 (USD 312) sebulan dari keuntungan hasil jualan tanaman di perkarangan rumah manakala 12% mendapat pendapatan kurang dari RM 1,000 (USD 312) sebulan.

Rajah 2: Susun atur tanaman di perkarangan rumah

Felda Pasoh Tiga	Felda Jengka Tiga	
		Belakang
		Tepi rumah
		Depan
<p>Petunjuk</p> <ul style="list-style-type: none"> Bunga hiasan Buah-buahan Sayur-sayuran Herba & Ubatan Ulam & Rempah ratus 		

Kesimpulan

Tanaman di perkarangan rumah amat penting kerana ia bukan sahaja menghasilkan sumber keperluan harian keluarga, sumber penawar tradisional dan menjana pendapatan sampingan. Tanaman yang berbunga meningkatkan estetika persekitaran dan menyediakan riadah dan rehat kepada penduduk sekitar. Kajian ini mendapati penduduk di dua buah perkampungan FELDA mempunyai ciri dan pola tanaman di kawasan kediaman yang tersendiri dan saling berkait. Jenis tanaman mempunyai kesinambungan antara setiap rumah kerana persekitaran fizikal dan perkongsian benih. Penduduk mempunyai kecenderungan untuk memilih tanaman berdasarkan kepada keperluan keluarga dan latar belakang sosioekonomi. Tanaman sayuran dan rempah-ratus paling banyak ditanam oleh penduduk untuk menampung keperluan harian keluarga. Namun begitu, tanaman bunga-bunga yang menjadi pilihan utama penduduk di FELDA Pasoh adalah sesuatu yang unik dan menarik berbanding penduduk di FELDA Jengka Tiga yang lebih fokus kepada tanaman sayuran dan buah-buahan.

Nota hujung

¹ Perbadanan Putrajaya, "Kempen Bumi Hijau". Sila lihat di http://www.ppp.gov.my/portal/page?_pageid=311,1&_dad=portal&_schema=PORTAL#1383 (Dilayari pada Okt 18, 2010).

² Lembaga Kemajuan Tanah Persekutuan. Sila lihat di <http://www.felda.net.my/feldav2/bm/about/fakta>. (Dilayari pada Oktober 18, 2010).

³ Nor Ain Mohd. Rejab, *Siri Tanaman Bunga-bunga Dalam Landskap: Bunga Raya*, (Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka, 2003), hlm. 2.

⁴ Mohamad Idris Zainal Abidin, *Pengeluaran Buah-buahan*, (Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka, 1992), hlm. 1.

⁵ Lee Chew Kang, *Menanam Sayur Keperluan Sendiri*, (Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka, 2000), hlm. 1-3; Halimathul Saadiah A. Shafiei, *Sayur-sayuran Semenanjung Malaysia*, (Kuala Lumpur: Dewan Bahasa & Pustaka, 1998), hlm. 2.

⁶ Ismail Saidin, *Sayuran Tradisional Ulam dan Penyedap Rasa*, (Bangi: Universiti Kebangsaan Malaysia, 2000), hlm. 18-19.

⁷ Ibid.; Ayob Ismail, *Herba Sumber Perubatan Tradisional: Merawat Pelbagai Pelbagai Penyakit*, (Kuala Lumpur: Golden Books Centre Sdn. Bhd., 2001); and Rukayah Aman, *Tumbuhan Liar Berkhasiat Ubatan*, (Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka, 2006), hlm. XII.

